

KRAJOWA RADA KURATORÓW
WARSZAWA

Warszawa; dnia 29 listopada 2016 roku

00-950 Warszawa, Al. Ujazdowskie 11
e-mail: krajowarada.kuratorow@o2.pl

KRK 81/IV/2016

Pan
Stanisław Piotrowicz
Przewodniczący
Komisji Sprawiedliwości
i Praw Człowieka

Krajowa Rada Kuratorów, po dokonaniu analizy *projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny wykonawczy (druk sejmowy 887)* pragnie zgłosić pewne uwagi i spostrzeżenia do przedstawionego projektu.

Krajowa Rada Kuratorów co do zasady popiera wszystkie działania zmierzające do poprawy skuteczności procesu readaptacji i resocjalizacji skazanych. Istotnym elementem procesu resocjalizacji osób skazanych, w tym także osadzonych w jednostkach penitencjarnych, jest wykonywanie przez ww. osoby pracy w postaci zatrudnienia zarobkowego lub nieodpłatnego. Aktywizowanie skazanych poprzez pracę kształtuje ich właściwe i pożądane postawy społeczne, przygotowuje do efektywnego życia w społeczności po opuszczeniu więzienia.

Jednakże w ocenie środowiska kuratorskiego proponowane rozwiązania w odniesieniu do ogólnie przyjętych założeń polityki karnej wydają się być z nią niespójne. Jednym z głównych założeń reformy polityki karnej jest rozwijanie kar nieizolacyjnych takich jak kara grzywny samoistnej, kara ograniczenia wolności czy wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego SDE (nowelizacja k.k.w. z dnia 15 kwietnia 2016r.).

Natomiast zaproponowane poszerzenie listy podmiotów w których więźniowie przebywający w jednostkach penitencjarnych będą mogli pracować również a może zwłaszcza nieodpłatnie oraz poszerzenie zakresu wykonywanych przez nich nieodpłatnie prac o „*prace na cele społeczne*” może doprowadzić do marginalizacji współpracy samorządów terytorialnych z wymiarem sprawiedliwości w wykonywaniu kary ograniczenia wolności. W konsekwencji skazani na ten rodzaj kary zostaną osadzeni w jednostkach penitencjarnych w ramach zastępczych kar pozbawienia wolności lub kara ograniczenia wolności w postaci obowiązku wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne przestanie być orzekana wobec braku podmiotów w których mogłaby być wykonywana.

Przedstawiony projekt, poprzez wprowadzenie zmian umożliwiających skazanym osadzonym w jednostkach penitencjarnych wykonywanie prac na cele społeczne w podmiotach wskazanych w art. 1 pkt. 3 projektowanej nowelizacji może doprowadzić do znacznego zaburzenia wykonywania kary ograniczenia wolności w postaci przewidzianej w art. 34 § 1 pkt 1 k.k. (KOW) oraz pracy społecznie użytecznej orzekanej w zamian za niewykonaną karę grzywny samoistnej (PSU).

Kara ograniczenia wolności/praca społecznie użyteczna jest wykonywana w instytucjach i podmiotach wskazanych w art. 56 § 2-4 k.k.w. w wymiarze nie przekraczającym 40 godzin miesięcznie (vide art. 35 § 1 k.k.). Projektowana nowelizacja umożliwi skierowanie do tych samych podmiotów skazanych osadzonych w jednostkach penitencjarnych i to w znacznie większym wymiarze bo aż 90 godzin miesięcznie, co może skutecznie uniemożliwić osobom skazanym na karę ograniczenia wolności (karę nieizolacyjną) wykonanie orzeczeń sądu i w ostateczności spowoduje zarządzenie wobec nich zastępczej kary pozbawienia wolności a więc trafienie do systemu penitencjarnego pomimo pozytywnej prognozy kryminologicznej jaką postawił sąd wydając pierwotne orzeczenie.

Należy również zwrócić uwagę na sprzeczność w postaci używanego nazewnictwa. Osoby osadzone w jednostkach penitencjarnych odbywają „karę pozbawienia wolności”, kierowanie ich do świadczenia „nieodpłatnej pracy na cele społeczne” może być interpretowane jako dodatkowe ukryte karanie ponieważ zgodnie z przepisami kodeksu karnego „nieodpłatna kontrolowana praca na cele społeczne” to forma kary ograniczenia wolności. Zasadnym wydaje się zmiana użytej w projekcie nazwy na „prace publiczne” lub „prace na rzecz społeczności lokalnej” żeby uniknąć wrażenia lub zarzutu wtórnej penalizacji skazanych oraz zachować spójność znaczeniową pojęć używanych w przepisach.

Nie bez znaczenia jest również liczba osób które mogą zostać objęte skutkami projektowanych przepisów. Na dzień 31 grudnia 2015 roku w zespołach kuratorskiej służby sądowej wykonywano łącznie 108406 spraw w których orzeczono karę ograniczenia wolności lub karę grzywny samoistnej (zamieniona na prace społecznie użyteczne). Wskutek projektowanej nowelizacji osoby skazane na te kary mogą wobec skierowania osadzonych do „pracy na cele społeczne” zostać pozbawione możliwości wykonania orzeczenia sądu i trafić do systemu penitencjarnego.

Przez wiele lat kuratorska służba sądowa, na mocy przepisów prawa odpowiedzialna za całość organizowania i kontrolowania wykonywania kary ograniczenia wolności (vide art. 55 § 2 k.k.w.), swoją pracą w środowiskach lokalnych systematycznie podnosiła skuteczność i efektywność wykonywania kary nie izolacyjnej, jaką jest niewątpliwie kontrolowana nieodpłatna praca na cele społeczne. Projektowana nowelizacja spowoduje znaczne zmniejszenie ilości miejsc wykonywania kary ograniczenia wolności na rzecz skazanych pozbawionych wolności, szczególnie w miejscowościach, w których znajdują się jednostki penitencjarne. Zniweczy także budowany od lat model wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne, która ma służyć resocjalizacji i wychowaniu skazanych, wobec których sąd orzekł karę nieizolacyjną w oparciu o pozytywną prognozę kryminologiczną.

Krajowa Rada Kuratorów w całości popiera działania Ministerstwa Sprawiedliwości zmierzające do zwiększenia zatrudnienia osób osadzonych, jednakże nie może odbywać się to kosztem osób skazanych, które mają szansę uniknięcia osadzenia w jednostce penitencjarnej.

Działania wnioskodawcy powinny być skierowane na wspieranie i rozwijanie odpłatnego zatrudnienia więźniów. Natomiast proces resocjalizacji przez nieodpłatną kontrolowaną pracę wykonywaną na cele społeczne winien pozostać domeną przewidzianą dla osób skazanych pozostających na wolności. Co do zasady możliwość skierowania osadzonych do prac na cele społeczne powinna być ograniczona do sytuacji nadzwyczajnych, jak chociażby usuwania skutków klęsk żywiołowych.

Zdaniem Krajowej Rady Kuratorów przytoczone powyżej argumenty przemawiają za skierowaniem projektowanej nowelizacji do pogłębionej analizy szczególnie pod względem skutków i wpływu postulowanych zmian w obrębie potencjalnej kolizji z wykonywaniem kary ograniczenia wolności oraz w zakresie wpływu na lokalny rynek pracy szczególnie w małych miejscowościach w których ulokowane są jednostki penitencjarne i istnieje bezrobocie.

Zasadnym jest rozważanie możliwości wprowadzenia innego niż wynagrodzenie systemu odpłatności za wykonaną pracę jak chociażby przeliczanie przepracowanych godzin według określonych wartościami rynkowymi stawek i umarzanie na tej podstawie zadłużenia alimentacyjnego czy jak to ma miejsce w Grecji skracanie pozostałej do wykonania kary pozbawienia wolności lub umarzanie kar grzywny, zaliczanie przepracowanych przez skazanych godzin na poczet nieopłaconych przejazdów komunikacją miejską. Celowym zdaje się być rozważenie prowadzenia przez jednostki penitencjarne gospodarstw rolnych, hodowlę trzody czy uprawę roślin w celu obniżenia kosztów utrzymania więźniów.

Z wyrazami szacunku,

**Przewodniczący
Krajowej Rady Kuratorów**

Henryk Pawlaczyk
Henryk Pawlaczyk